

อมฤมิ

พระอาจารย์สงบ มนฺตสนฺโต

เทศน์พระ วันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๕๔

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองขาว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งสติ ตั้งใจ ระลึกรู้ให้เป็นที่กิจจะลักษณะ เราอยู่โดยความสะดวกสบายเรา เราก็ออยู่มาแล้ว ตอนนี่เราฟังธรรม เราตั้งใจ เราฟังธรรม เห็นไหม คนเขาหุงหาอาหาร เวลาข้าวเขาจะสุก สมัยก่อนเขาหุงข้าวเช็ดหม้อ เขาจะรู้เลยว่าข้าวนี้ควรจะสุกขนาดไหน ถ้ามันสุกแล้ว เขาจะเช็ดหม้อของเขา ข้าวของเขาจะขึ้นหม้อ ข้าวของเขาเขาจะได้เลี้ยงครอบครัวของเขา นี่หุงหาอาหารมาเพื่อดำรงชีวิต

เราเป็นพระนะ เราเป็นนักปฏิบัติ การตั้งสติ การทำอุโบสถ เวลาหลวงตาท่านไปลาหลวงปู่มันออกไปวิเวก มันจะคาบเกี่ยวกับอุโบสถ ท่านบอกนะ “ให้ทำคนเดียวนะ อุโบสถ ตั้งใจ ให้ไปคนเดียว ให้ถือบวชอุโบสถ” คณะอุโบสถ สังฆอุโบสถ คำว่า “ทำอุโบสถ” ถ้าเราตั้งใจทำอุโบสถ เราทำของเรา ถ้าใครทำจริง ใครตั้งใจ หุงหาอาหาร เขายังหุงหาอาหารมาเพื่อข้าวปลาอาหารเขาอุดมสมบูรณ์ เพื่อความหอมหวานของข้าวปลาอาหารของเขา เราทำอุโบสถสังฆกรรมกัน เราตั้งใจของเรานะ ทำเพื่อความสะอาดบริสุทธิ์ของใจของเรา

ถ้าใจของเราสะอาดบริสุทธิ์ เวลาไปนั่งสมาธิภาวนามันก็องอาจกล้าหาญรื่นเริงในการกระทำ แต่ถ้าจิตใจเราเศร้าหมอง จิตใจเราไม่องอาจหาญรื่นเริง เราไปทำอะไรเราไม่กล้าทำ หรือทำไปแล้วก็เกิดนิวัตรธรรม นิวัตรธรรมมันปิดกั้นจิตนะ ฉะนั้น การทำอุโบสถสังฆกรรมของเราเราตั้งใจของเรา ตั้งใจฟังธรรม

พอตั้งใจ งานสิ่งใดที่เป็นภาระ ที่เป็นหน้าที่รับผิดชอบวางไว้ เดียวทำก็ได้ เดียวค่อยทำ ให้เสร็จจากอุโบสถสังฆกรรมแล้วเราก็อ่านหน้าที่ของเรา

“กิจของสงฆ์” สงฆ์ควรทำอย่างไร กิจกรรมของเรา เรามีสิ่งใดเราทำเพื่อหัวใจของเรา เราทำเพื่อความสงบระงับในใจของเรา ถ้าใจเราสงบระงับ จิตใจเราเป็นสงฆ์นะ

“ผู้ใดเห็นสมณะ เป็นมงคลอย่างยิ่ง”.. สมณะที่ ๑ สมณะที่ ๒ สมณะที่ ๓ สมณะที่ ๔ สมณะมีกี่ระดับ? สมณะใด เห็นสมณะที่ ๑ เห็นสมณะที่ ๒ เห็นสมณะที่ ๓ เห็นสมณะที่ ๔

สมณะที่ ๑ ก็สงบระงับระดับหนึ่ง

สมณะที่ ๒ สงบระงับมากขึ้น

สมณะที่ ๓ สงบระงับเกือบถึงที่สุดแล้ว

สมณะที่ ๔ สงบระงับเป็นความจริง

สิ่งที่อยู่ที่เหลือนี้คือกิริยาเท่านั้นเอง มันเป็น “ภารว เว ปญจักขันธา” ธาตุขันธนี้เป็นภาระอย่างยิ่ง เป็นภาระที่สืบทอดดูแลรักษาให้ถึงที่สุด ให้มันหมดอายุขัยของมันไป แต่จิตใจมันหมดตั้งแต่สิ้นกิเลส พอชำระกิเลสในหัวใจเสร็จสิ้นไปแล้วไม่มีสิ่งใดๆ มันเป็นธรรมชาติ มันเป็นธรรมชาติทั้งหมดเลย สิ่งที่สงบระงับถึงที่สุดแล้ว สิ่งที่มีเหลืออยู่นั่นคือกิริยา กิริยาที่แสดงออกให้สื่อสารกับผู้ที่ยังไม่เข้าใจได้เป็นประโยชน์

ฉะนั้น เราทำความสงบระงับในใจของเรา เพื่อประโยชน์กับเรานะ ถ้าใครมีความสงบระงับมากน้อยขนาดไหน มันจะเป็นคุณงามความดีของเรามากขึ้นขนาดนั้น คุณงามความดีนะ

“ชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุด” เราเห็นภัยในวัฏสงสาร เราถึงมาบวชเป็นพระเป็นเจ้ากัน เพื่อพยายามจะรื้อค้นของเรา เพื่อประพฤติปฏิบัติเราให้สิ้นสุดแห่งทุกข์ ขณะที่สุดแห่งทุกข์ ระยะทางการก้าวเดินในผลของวัฏฏะนะ ในพระไตรปิฎกบอกไว้ว่า “เหมือนคนเดินอยู่กลางทะเลทราย แล้วหิวกระหาย ไม่มีอาหารเลี้ยงกระเพาะอาหาร ล้มลงแล้วยังมองไปข้างหน้า ยังต้องก้าวไปอีก” นี่ผลของวัฏฏะ

“ชีวิตนี้มีการพลัดพรากเป็นที่สุด” ผลของวิญญูะ เราจะก้าวเดินไปขนาดไหน เวลาเราหลงอยู่กลางทะเลทรายนี้ ล้มลงแล้วไม่มีทางไป เวลาเกิดในนรกอเวจี จิตเวลามัน ตกทุกข์ได้ยาก มันไม่เคยตายไ้ เหมือนเราล้มอยู่กลางทะเลทราย แต่มันไม่ตาย มัน กระเสือกกระสนแต่มันไม่ตาย! แต่ในชีวิตจริงมันตาย มันตายเพราะร่างกายมันขาด อาหาร แต่จิตมันไม่เคยตาย

ทีนี้ผลของวิญญูะที่มันวนเวียนไป ผลของมันนะมันไม่ตาย จิตนี้ไม่เคยตาย แต่มัน ตายในภพในชาติไ้ ในวิบากกรรมมันเป็นคราวเป็นวาระ ฉะนั้นสิ่งที่ว่า “ชีวิตนี้มีการ พลัดพรากเป็นที่สุด” แต่ในชีวิตนี้ ในการดำเนินชีวิตของเรา เราต้องตั้งสติของเรา เรา เห็นภัยในวิญญูะสาร เราถึงมีความเข้มแข็งใช้ไหม เราถึงจะประพฤติปฏิบัติของเรา

“หา” หาความจริงในหัวใจ ถ้าใครหาความจริงในหัวใจของตัวเองพบนะ ทรัพย์ อันประเสริฐไ้ เวลาทำความสงบของใจ ถ้าจิตใจมันสงบระงับนะ มันจะตื่นตื่น มันจะมี จุคยีนของมัน คุณิ เวลาจิตเป็นสมาธิ เห็นไหม จิตมันมีจุคยีนของมัน มันมีหลักเกณฑ์ของ มัน มันไม่เหลวไหล แต่ถ้าเป็นมิจาสมาธินะ มันว่างๆ ว่างๆ แต่มันเหลวไหล เหลวไหล เพราะเหตุใด เหลวไหลเพราะจับต้องสิ่งใดไ้ไม่ได้ มันเร่ร่อนพเนจรของมันไป แต่มันว่าง นะ มันว่างของมันเพราะเหตุใดละ เพราะความไม่รู้ของมัน ความไม่รู้ของมันคืออวิชา

แต่ถ้าเรารู้ของเราละ เรารู้ของเราด้วยสติปัญญาของเรา เรารู้ไ้มากน้อยแค่ไหน ละ ถ้าเรารู้ไ้มากขึ้นมา มันก็เป็ความจริงมากขึ้นเท่านั้น ถ้าเราไม่รู้สิ่งใดเลย แต่เราอวด รู้นะ เราอวดรู้.. เวลาคนมันอมทุกข์ เห็นไหม มันอมทุกข์ สิ่งที่มีมันอมทุกข์ มันอมภูมิ อม ภูมิเพราะอะไร อมภูมิเพราะอะไร เพราะมันไม่รู้สิ่งใดมันถึงอมทุกข์ แต่มันอมภูมิของมัน นะ นี่รู้สิ่งนั้น รู้สิ่งนี้ละ ถ้ารู้จริงทำไมมันพูดสิ่งนั้นไม่เคลียร์ไม่กระจ่างแจ้งละ

สมณะที่ ๑ สมณะที่ ๒ สมณะที่ ๓ สมณะที่ ๔.. เขาเคลียร์ของเขานะ

สมณะที่ ๑ วุฒิภาวะ คุณธรรมของเขา เขารู้แจ้งของเขา

สมณะที่ ๒ เขาต้องรู้แจ้งของเขาในสมณะที่ ๒ ที่ ๓ ที่ ๔ สมณะนะ เขารู้ได้ชัดเจนของเขา ถ้าชัดเจนของเขา จิตใจที่สูงกว่าจะดึงจิตใจที่ต่ำกว่าขึ้นมา จิตใจของคนที่มีภูมิกน้อยแคไหน จะขึ้นได้ จะบอกกล่าวได้ในภูมิของตัวเอง

ถ้ามันอมฤต มันอมฤต มันอมไว้เลยๆ มันไม่มีภูมิ ถ้ามันอมฤตขึ้นมา.. ถูกก็ไม่ใช่ ผิดก็ไม่ใช่.. ถ้าผิดทำไมมันรู้ละ มันพูดของมัน มันพูดแจ่มๆ ใต้นะ เวลาอมฤต พูดนะ แหม มันน่าฟังนะ แต่เอาเข้าจริงมันก็ไม่ใช่ แต่ถ้าเป็นสมณะที่ ๑ ที่ ๒ ที่ ๓ ที่ ๔ นะ เขาจริงของเขา เป็นภูมิของเขา เขาไม่ได้อมฤตของเขา จริงของเขา เป็นภูมิของเขาจริงๆ แต่เราอมฤตของเรา เราไม่รู้จริงของเรา

ถ้าไม่รู้จริงนะ ถ้ามีสติสัมปชัญญะ เราควรวางสิ่งนั้นไว้ ดูสิ กระทำสิ่งใดก็แล้วแต่ ถ้ามันไม่ประสบความสำเร็จ มันกึ่งๆ มันครึ่งๆ กลางๆ มันไม่เป็นประโยชน์ แต่ถ้ามันทำตามความเป็นจริง มันทำถึงที่สุดมันผ่านวาระนั้นไป มันเป็นจริงของมันนะ ถ้ามันเป็นจริงของมัน ความเป็นจริงอันนี้เป็นสมบัติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพูดกับพระอานนทนะ “อานนท.. ไม่มีกำมือในเรา” ไม่มีสิ่งใด ไม่อมไว้ ไม่มีเคล็ด ไม่มีสิ่งใดปิดกั้น ไม่มีสิ่งใดจะให้พิเศษกับใคร ไม่มีเคล็ด “ไม่มีกำมือในเรา” แต่ในความเป็นจริงนะ เคล็ดในการปฏิบัติ สมณะที่ ๑ ที่ ๒ ที่ ๓ ที่ ๔ ขณะจิตที่มันเป็น นั่นนะ มันไม่ใช่เคล็ด แต่มันเป็นความจริงของมัน แต่ถ้าใครรู้จริงมันก็เหมือนเคล็ดนะ เคล็ดลับในระดับ ระดับ ๑, ๒, ๓, ๔ มันมีขณะของมัน มันมีความจริงของมัน แต่ถ้าพูดถึงทางโลก นั่นนะเคล็ดของมัน คือข้อเท็จจริงของมัน ถ้าข้อเท็จจริงของมัน นั่นไม่ใช่เคล็ดลับ นั่นเป็นข้อเท็จจริง

ถ้าคำว่า “ข้อเท็จจริง” แต่ข้อเท็จจริง ถ้าคนรู้จริงมันจะเป็นความจริงของมัน นี่ภูมิของเขามีจริง เขาจะรู้จริงของเขา แต่ถ้ามันไม่มีจริง มันเหมือนเคล็ดลับๆ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก “ไม่มีกำมือในเรา ไม่มีเคล็ดลับของเรา” ฉะนั้นเวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาครูบาอาจารย์แสดงธรรมขึ้นมา แสดงธรรมตามความเป็นจริง

แต่พวกเรา จิตนิสัย ความชอบ การกระทำของเรามันแตกต่าง ถ้ามันแตกต่างสิ่งนั้นเป็นหลัก แต่วิธีการของเรา วิธีการที่เราทำ “โดยหลัก” โดยหลักคือธรรมขององค์

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า “โดยหลัก” โดยการกระทำวิธีการของเรา เราจะต้องพยายามแสวงหาเพื่อการกระทำของเราให้มีหนทาง ให้มีความจริง จะเข้าสู่ความจริงได้ ถ้ามั่นเข้าสู่ความจริงได้ วิธีการที่เราจะแสวงหา เราทำความเป็นจริง เราต้องซื่อสัตย์กับเรานะ จริงก็คือจริง ถ้าไม่จริงต้องพิสูจน์ อย่าไปอมพะนาไว้ ถ้าอมพะนาไว้นะ กลืนก็ไม่เข้า คายก็ไม่ออกนะ มันอมพะนาของมันไว้นะ

ถ้ามั่นอมฤตไว้นะ เราจะได้สิ่งใดเลย เราคายออกมาแล้วเราพยายามทำของเรา ทำตามความเป็นจริงของเรา

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอก “ไม่มีกำมือในเรา”.. แจ่มแจ้ง! แจ่มแจ้งให้เราการกระทำ

พุทธศาสนาพิเศษ พิเศษมาก “พุทธศาสนาไม่บังคับให้ใครเชื่อ ไม่ต้องการให้ใครเชื่อ” แต่เวลาขณะที่ว่ากาลามสูตร “แม้แต่อาจารย์ของเราสอนก็อย่าเชื่อ” แต่เราประพฤติปฏิบัติตามความเป็นจริงของเราขึ้นมา แต่ถ้ามั่นเป็นความจริงขึ้นมา เราจะไม่หลงใจ ความหลงใจนะ ความหลงใจเพราะมันมีความจริงเป็นเครื่องรองรับ ถ้าไม่มีความจริงเป็นเครื่องรองรับ เราเอาอะไรเป็นมาตรวัดกันว่าสิ่งใดผิดสิ่งใดถูก

เราตั้งใจของเรา วางไว้แล้วทำให้ได้ ถ้าทำให้ได้ขึ้นมา สิ่งนี้มันเป็นที่ว่ามีคุณค่า คำว่า “มีคุณค่า” นะ สินค้าทางโลก อยู่ทางโลกมันเกื้อหนุนเจือจางกันได้ แต่เวลาเป็นธรรมวินัย เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เหมือนพ่อแม่ที่รักลูกมากนะ แต่พ่อแม่ก็พยายามจะให้ปัญญากับลูก.. ให้ปัญญากับลูก ให้ลูกมีปัญญา ให้ลูกมีวุฒิภาวะ จะยืนอยู่ในสังคมด้วยความทะนงตน ด้วยความทะนงเลยว่า “เราทำได้! เราทำได้!” ถ้าอย่างนั้นพ่อแม่จะมีความชื่นใจมาก จะมีความสบายใจมาก เพราะลูกของเราเจอวิกฤตอย่างไหน ลูกของเราจะเอาตัวรอดได้ใช่ไหม

สิ่งที่ว่าพ่อแม่พยายามสอนให้ลูกมีปัญญา ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็พยายามบอกพวกเรา ให้เราทำของเราขึ้นมาได้ ถ้าทำของเราขึ้นมาได้สิ่งนั้นเป็นความจริง สิ่งนั้นมีคุณค่ามาก ถ้ามีคุณค่า เวลาเราเกิดเราตาย บุญกุศลพาเกิด พอบุญกุศลพาเกิดเป็นมนุษย์ เป็นมนุษย์ขึ้นมาแล้วมันก็มีเวรกรรมของแต่ละบุคคลไม่

เหมือนกันนะ คำว่า “เวรกรรมของคน” นะ ในเหตุการณ์ๆ เดียวกัน บางคนมีความสุข มีความพอใจในเหตุการณ์นั้น บางคนมีแต่ความทุกข์ บางคนมีพอบประมาณ นี่เหตุการณ์ นี่ผลของวิญญูะ ผลของวิญญูะคือสภาวะกรรม

ผลของสังคม สังคมมันเปลี่ยนแปลงหมุนเวียนไปตลอด สังคมมันเปลี่ยนแปลง คุณ ผู้เฒ่าผู้แก่ สมัยโบราณเขาอยู่กับสภาวะแวดล้อมที่ดี เขาอยู่กับสิ่งที่เป็นธรรมชาติมากนะ เขาอยู่มีความสุขของเขา เขามีความสุขนะ แต่เราไปมองเขาว่าเขามีความสุขทั้ง เพราะเขาไม่มีความสะดวกสบายเหมือนพวกเรา เราจะไม่มีความสะดวกสบายมาก เห็นไหม สินค้าทุกอย่างเราก็กินหาของเราได้ ตลาดก็มี ทุกอย่างก็มี เราจะสะดวกสบายกับพ่อแม่ เรา สะดวกสบายกว่าปู่ย่าตายายของเรา แต่พ่อแม่ปู่ย่าตายายของท่านจะลำบากในการดำรงชีวิต แต่ท่านอยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ดี ท่านอยู่ในบรรยากาศที่ดี ท่านอยู่ในอากาศที่ดี เขาหาอยู่หากินได้

ถ้าคนขยันหมั่นเพียรนะ สมัยโบราณนะ เลื้อยผืนหมอนใบ ทุกคนจะมีโอกาส เพราะถ้าขยันหมั่นเพียร แต่ในปัจจุบันนะ การแข่งขันยิ่งสูงขึ้น ทุกอย่างสูงขึ้น นี่พูดถึงทางโลก แต่เวลาจะประพฤติกฎปฏิบัติขึ้นมา การแข่งขันของเรา การแข่งขันกับกิเลสของเรา กิเลสของเราจะมาแซงหน้าของเราไปก่อนนะ มันจะรู้ไปก่อน ถ้าเราไม่มีศรัทธาไม่มีความเชื่อ เราก็จะไม่มีการกระทำให้สิ่งใดเลย

ถ้ามีศรัทธามีความเชื่อ เราก็พยายามแสวงหาของเรา ถ้ายังแสวงหาของเรา ด้วยความด้อย ด้วยจิตใจที่เราอ่อนแอ ด้วยความด้อยด้านของเรา เราศึกษาสิ่งใดก็แล้วแต่ เพราะมันอยู่ในอีกมิติหนึ่ง “มิติของธรรม”

แต่เราศึกษาในมิติของโลก “มิติของโลก” คือวิทยาศาสตร์ไง พิสูจน์ตรวจสอบกันด้วยวิทยาศาสตร์ ด้วยทฤษฎี พอเราศึกษาไป เราเชื่อ แล้วเราเห็นมากนะ ในสังคมผู้นำองค์กรต่างๆ เป็นปัญญาชนนะ แต่เวลาเขาไปปฏิบัตินะ ทำไมเขาไปเชื่อสิ่งที่ไม่ค่อยมีเหตุมีผล เรามองอยู่นะ เขาไปเชื่อในสิ่งที่ไม่ค่อยมีเหตุมีผล ถ้าเขาตั้งสติของเขาแล้วใช้เหตุผล ใช้ตรรกะ พิสูจน์นะ ของนั้นมันของง่ายๆ นะ ของง่ายๆ แต่คนพอมันเชื่อขึ้นไปแล้ว มันศรัทธาขึ้นไปแล้ว สิ่งนั้นมันปิดกั้นบังตา พอบังตาขึ้นไป

“กาลามสูตร” ถ้ากาลามสูตรนะ “ไม่ให้เชื่อใครทั้งสิ้น ให้เชื่อความจริง”

ถ้าความจริงขึ้นไปนะ พอจิตเราสงบขึ้นมา พอจิตสงบมันเป็นสากลนะ มาตรฐานของมันมี ขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ อัปปนาสมาธิ สงบก็คือสงบนะ ถ้าสงบขึ้นไปแล้ว สงบก็คือสงบ ถ้าสงบแล้วมันก็มีความร่มเย็นเป็นสุข

แต่ความร่มเย็นเป็นสุขนั้นนะ ครูบาอาจารย์ที่ผ่านความสงบมาแล้วนะ ท่านรู้ เพราะความสงบนี้มันเป็นอนิจจัง ความสงบนี้ เขาพยายามขวนขวายของเขาขึ้นมาด้วยสติปัญญาของเขาขึ้นมา สิ่งนี้ ดุติ อาหารที่เราทำให้สุกแล้ว ถ้าเราไม่อุ่นไม่ดูแลรักษานะ มันบูดเน่าเสียหมดคนะ อาหารมันบูดเน่าเสียเพราะอะไร เพราะมันบูดเน่าของมันโดยธรรมชาติของมัน นี่ก็เหมือนกัน จิตที่เป็นสมาธิ จิตที่มีความสงบระงับ เราแสวงหาขนาดไหน เรามีความสุขของเรา

แต่ครูบาอาจารย์ท่านผ่านมาแล้ว สิ่งนี้เป็นอนิจจัง เดี่ยวมันก็เสื่อม มันต้องเป็นไปของมัน แต่สิ่งที่เขาไม่เสื่อมเพราะอะไร เพราะเขาขยันหมั่นเพียรของเขา เขารักษาของเขา คนเราเวลาทำความสงบของใจขึ้นมาแล้วเสื่อมไปรู้สึกว่ายากมาก พอเสียคายมากก็เห็นโทษใช้ใหม่ พอเห็นโทษเราก็มาใช้ตรรกะ ใช้ปัญญาของเรา “มันเสื่อมเพราะอะไรล่ะ? เสื่อมเพราะขาดการบำรุงรักษา เสื่อมเพราะเราไม่ดูแล เสื่อมเพราะเราประมาท เสื่อมเพราะเราอยากทดสอบ” นี่ความเสื่อม เหตุผลมันมหาศาลเลย

แต่เวลามันเป็นล่ะ เวลามันสงบ เหตุผลมันคืออะไรล่ะ? เหตุผลของมัน เห็นไหม “ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ” เพราะมีสติปัญญาของเรารักษามันของเรา

โดยธรรมชาตินะ โดยธรรมชาติของจิต ไฟสุมขอน “จิตเดิมแท้มีฟองใส” ฟองใสคืออะไร? คือพลังงาน พลังงานมันมีเห็นไหม นี่ไฟสุมขอน โดยธรรมชาติของมันนะไฟสุมขอน จะมีความสงบระงับขนาดไหนนะ “จิตใจทุกดวงใจว่าเหว” สงบสงัดมันก็เขามันก็เหงาหงอย มันเหงาหงอยนะ เวลาเราทำพุทโธๆ จนจิตสงบ มันตื่นเต้น มันมีความสุขระงับมันนะ แต่จิตลึกๆ มันไม่ได้แก้ไข เพราะกิเลสมันยังไม่ได้เอามาชำระล้างนะ มันก็ล้างเลของมัน มันก็ถนอมรักษาของมันขนาดไหน มันก็ต้องเสื่อม

นี่ผู้ที่จิตเจริญแล้วเสื่อมขึ้นมา เขาทดสอบของเขาแล้ว นี่เขาหาเหตุผลของเขา ฉะนั้น “ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ” ทำไมถึงสงบล่ะ? พอมันสงบแล้ว เราตั้งสติของเรา เพราะตั้งสติ ถ้ามีปัญหา เพราะมีการเลือกเฟ้น ผู้ที่ภาวนาเขาจะหลีก เขาจะเร้น เขาจะหา ที่สงบระงับ เขาจะไม่คุยมากเกินไป เขาจะไม่คลุกคลีกันมากเกินไป การคลุกคลีมาก การ คุยมาก นี่ช่องมันออกทางนี้ ฉะนั้นคนที่ภาวนาเป็นนะ เขาจะหลบ เขาจะหลีก เขาจะหา ความสงบวิเวกของเขา

ถ้าวิเวกของเขา พอมีความสงบวิเวกของเขา เขามีสติของเขา เขามีคำบริกรรม คำ บริกรรมเป็นกรอบ ปัญญาอบรมสมาธินี้เป็นกรอบ ถ้าเป็นกรอบนี้รักษาคิด รักษาจิต เห็น ใหม่ ถ้ารักษาคิดของเรา จิตของเราเหมือนสัตว์ตัวหนึ่ง ถ้ามีเจ้าของคุณแลมัน คุณเลสัตว์ตัว นั้น ถ้ามีสติ พอมีคำบริกรรม นี่มันมีเจ้าของ สติรักษาใจ ทั้งๆ ที่ใจนี้เป็นของเราเราเป็น เจ้าของ แต่เราก็เผลอ เราก็ไม่เข้าใจ เราก็ปล่อยให้มันเร่ร่อน แต่ถ้ามีสติขึ้นมา มันมีคน คุณแลมัน มันมีคนรักษามัน สัตว์ถ้ามีคนคุณแลมัน มันก็จะไม่ไปไกลนัก ไม่ไปทำความ เสียหายมากนัก

ถ้ามีสติปัญญามาขึ้นมา รักษา มัน ถ้าเรารู้จักรักษามัน แล้วใช้คำบริกรรมเพื่อให้จิต สงบเข้ามา.. จิตสงบเข้ามา.. นี่มันสงบบ่อยครั้งเข้า.. บ่อยครั้งเข้า.. สัตว์ที่มีเจ้าของรักษา จนสัตว์กับเจ้าของเขาคู่กันเคยกันนะ ถ้าสัตว์กับเจ้าของคู่กันเคยกันนะ เขาพิวปาก เขาเรียก มัน มันจะเข้ามาหาเลย

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเราพุทธโธ เราใช้สติปัญญารักษาใจของเรา นี่ชำนาญในวสี ชำนาญในการดูแลรักษา ถ้าชำนาญในการดูแลรักษา พูดถึงว่า “ถ้ามันเสื่อมๆ” ถ้าเรา ชำนาญในวสีแล้วมันจะเสื่อมไหมล่ะ โดยธรรมชาติของมัน พลังงานทุกอย่างมันต้อง เปลี่ยนแปลง มันถึงเสื่อม! สมาธิก็ต้องเสื่อมเป็นธรรมดา แต่มันชำนาญนะ มันชำนาญ การรักษา มันรักษาบ่อยครั้งเข้ามันจะเสื่อมอีกไหมล่ะ สิ่งที่มีมันเสื่อมคือของเก่ามันเสื่อม ไป แต่การรักษา การเข้าออก นี่มันก็ตั้งมั่นของมัน มันก็ดีขึ้นของมัน เพราะ! เพราะสิ่งที่ มันเสื่อมไป สิ่งที่มีมันเป็นไป มันเห็นโทษของมันไง มันเลยมีสติปัญญารักษาของเรา นี่ภูมิ ของสมาธิ

บุดูชน กัลยาณบุดูชน.. ถ้ามันมีภูมิตามภูมิ มันพูดได้ตามภูมินั้น แล้วมันจะรู้ตามภูมิของตัวเองว่าภูมิตัวเองชัดเจนมาก มันไม่อมภูมิ อมไว้ ไม่เข้าใจ อมภูมิไว้ ไม่ดูแล ไม่สงวนรักษา แต่มีสติปัญญาของเรา คือไม่หวงไม่เหนาะ ไม่ติดใจกับมัน แต่มีการกระทำ มีการดูแลรักษาตลอดไป

มันเป็นข้อเท็จจริง มันเป็นความจริง พอมันมีความชำนาญขึ้นมา เห็นไหม ภูมิของสมาธิ-ภูมิของปัญญา ถ้าภูมิของปัญญานะ สมาธิมันเกิดขึ้นมาแล้วเราฝึกใช้ปัญญา “สมาธิเมื่อไรจะเกิดขึ้น เมื่อไรเราจะได้ใช้ปัญญา?” ถ้ามีสมาธินะ หลวงตาบอกว่า “พออยู่พอกินใจ” ถ้าคนมีสมาธิ จิตใจเรารักษาใจเราได้ เราร่มเย็นเป็นสุขนะ

เราจะอยู่ในสถานะไหน เป็นฆราวาสก็เป็นฆราวาสที่มีสติปัญญา รักษาชีวิตได้ รักษาความรู้สึกลึกซึ้งของเรา เราจะดูแลรักษาเรา อยู่ดำรงชีวิตด้วยความสุข มีความร่มเย็นเป็นสุขตามอัตภาพ ถ้ามีความสงบระงับในของฆราวาส ถ้าเราเป็นพระเรามีความร่มเย็นเป็นสุข จิตเราสงบระงับ เราก็มีสถานะในทางภิกษุ ในทางพระ ว่าเรามีความสงบระงับของเรา ถ้ามีความสงบระงับ มันมีความสุข ถ้ามีความสุขมีความสงบ มันพอใจในการดำรงชีวิต มันไม่เดือดร้อน ไม่คั่นรน ไม่กวัดแกว่ง มันเป็นความสงบของใจ แล้วใจมันออกทำงานของมันนะ นี่พระพุทธศาสนาสอนที่นี่ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนที่นี่

เราเป็นนักบวชนะ เราแสวงหา เราเห็นภัยในวัฏสงสาร ภัยในวัฏสงสารมันไม่มีต้นไม่มีปลายนะ แล้วใครจะเป็นคนรู้คั่น ใครจะเป็นคนดูแลมัน ในปัจจุบันนี้เราเกิดเป็นมนุษย์นะ เห็นภัยในวัฏสงสาร เรามาบวชเป็นพระ เราว่าเราเข้าใจเรื่องธรรมะ เราว่าเข้าใจต่างๆ สิ่งที่เราอยู่อาศัยกันนี้ มันเป็นศาสนวัตถุ ภิกษุอยู่ในอาวาสอยู่ในอาราม เพราะภิกษุไม่มีบ้านไม่มีเรือน อารามเราก็มีข้อวัตรปฏิบัติดูแลมัน

โยม โยมเขาอยู่บ้านของเขา ฤๅหัตถ์เขาอยู่บ้านของเขา เขาก็ต้องรักษาบ้านเรือนของเขา ในปัจจุบันนี้เขามีแม่บ้านดูแลรักษา เขาก็ต้องมีค่าใช้จ่ายของเขา มันเป็นการบริหารจัดการ

แต่เราเป็นพระ เราต้องทำตามหน้าที่ของเรา เราทำข้อวัตรปฏิบัติของเราเพื่อให้จิตใจมันได้ออกของมันนะ ไม่ให้หมักหมมใจ จิตใจของเราเนะ เวลานั้นสมาธิภาวนา เห็นไหม มันอันตู้ มันทำอะไรมันไม่มีทางออกเลย แต่เราทำข้อวัตรแล้วมันปลอดโปร่ง มันได้มีการบริหารจัดการนะ พอเราทำข้อวัตรของเรา มันปลอดโปร่ง มันไม่มีสิ่งใดตกค้างในหัวใจ พอไปภาวนามันก็ง่ายขึ้น ฉะนั้น ในการทำข้อวัตร เราทำเพื่อการบริหารใจของเรา

ในทางโลกของเขา เขามีแม่บ้านของเขา เขามีผู้รักษาของเขา แต่แม่บ้านของเขา เขาลักของของเขา เขาโกงของเขา ก็ทำของเขาเสียหายเหมือนกัน ใครมันจะซื้อสัตย์ สะอาดบริสุทธิ์ไป มันอยู่ในสังคมโลกมันก็ต้องตรวจสอบกัน ต้องดูแลกัน

แต่ในหัวใจของเราละ เวลากิเลสมันตอเราละ เวลาธรรมของเรา เราจะบริหารจัดการมัน กิเลสมันก็งัดของเรา มันก็ไม่พอใจ มันไม่พอใจเพราะไปควบคุม ถ้าจิตใจเราปล่อยนะ คูสิ เวลาโลกเขา เขายังบอก “มีความสุข มีความสบาย เกิดมาแล้ว ทำไมเกิดมาแล้วต้องไปทนทุกข์ทรมาน เกิดมาแล้วก็จะอาศัยแต่ความสุข ใช้ชีวิตแบบความพอใจของตัวเอง” นี่กิเลสมันไม่ได้ควบคุม

พอกิเลสมันไม่ได้ควบคุมมันก็มีความสุขของมัน แต่จริงๆ แล้วนะ ในดวงใจทุกดวงใจว่าแห้ว ในทุกดวงใจออกดอกหมดนะ แต่กิเลสมันก็ข่มขีมาตลอด เขาก็ใช้ชีวิตของเขาอย่างนั้นนะ เขาว่าเขามีความสุขๆ ด้วยสายตาสั้น ด้วยความคิดสั้นๆ ด้วยความคิดสั้นเงิน ด้วยความคิดความเห็นเท่านั้นนะ

แต่ของเราเนะ สายตาเราจะไม่ยาวไกลก็แล้วแต่ แต่เรามีองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เรามีศาสดาครูเอกของโลก เราเป็นชาวพุทธ มีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นแก้วสารพัดนึก เป็นที่พึ่งอาศัย เราก็มั่นในปัญญาคุณในเมตตาคุณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าเชื่อแล้วเราอยากตรวจสอบ เราอยากแก้ไข

๑. ได้ตรวจสอบด้วยว่าจริงหรือเปล่า

๒. ได้แก้ไขไปพร้อมกัน! ได้แก้หัวใจดวงนี้ไปพร้อมกัน

ถ้าเราแก้ไข เราตรวจสอบเราไป เราจะรู้จริงขึ้นมาพร้อมกับการกระทำของเรา

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพ้นจากทุกข์ไปแล้ว ถ้าเราเชื่อในปัญญาคุณของ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราจะแก้ไขเราจะตรวจสอบใจของเรา ตรวจสอบใจ ของเรานี้ ใจเวลามันเกิด มันเกิดในกรรมของมารดา มันเกิดตามเวรตามกรรมขึ้นมา เวลา เรามานี้ใครควบคุมมันได้?

ดูสิ เวลาแสงสว่างมันพุ่งลงมา แสงพุ่งเข้ามาในกรรม ในไข่ ในน้ำคร่ำ ใน โอปปาทิกะ เวลามันเกิด กำเนิด ๔ มันมานี้ ใครควบคุมมัน แล้วเกิดเป็นเราขึ้นมาแล้วเรา ก็หันรีหันขวางอยู่ นี่ แล้วเรามีสติปัญญาขึ้นมา มาบวชเป็นพระเป็นเจ้าขึ้นมา เราศึกษาอยู่ นี่ ศึกษาขึ้นมาก็เป็นปริยัติ ศึกษาขึ้นมารวมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ประพฤติปฏิบัติขึ้นมาก็ตั้งสติขึ้นมา ให้มันมีภูมิจริงๆ ขึ้นมา! ให้มันมีความเห็นความจริง ขึ้นมา!

ตรวจสอบข้างนอกก็ตรวจสอบมาแล้ว ถ้าตรวจสอบของเรา ล้มลุกคลุกคลานนะ เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมาจับต้นชนปลายไม่ถูกเลย ยิ่งศึกษามากขนาดไหน ดูสิ เวลาคน เขาเที่ยวป่า ถ้าเขาชำนาญป่า เขามีมิดไปเล่มเดียวเขาเข้าป่าได้สบายเลย เขาคำรงชีวิตใน ป่าได้สบายมาก โอ้เราจะเข้าป่านะ มีเต็นท์นะ มีสัมภาระ มีเสปียง มีอาหาร มีกระป๋อง มี.. ขนไปหมดเลย เดินไม่ไหวนะ เข้าป่าไม่ไหวนะ ล้มลุกคลุกคลาน

ศึกษามาเยอะ ธรรมะนี้เข้าใจไปหมดเลย พระรู้งะวังไปหมดเลย เห็นไหม เวลา ปฏิบัติเริ่มต้น เดินไม่ถูก ไปไม่ได้เลยละ แต่ครูบาอาจารย์ของเราท่านเดินตัวปลิวเลยนะ ท่านไปตัวเปล่า แล้วถ้าไปเจอสิ่งใด เวลาสิ่งใดมันเกิดขึ้นมาท่านก็แก้ไขของท่านไป.. แก้ไขของท่านไป..

“จิตทำไมมันว่างเหงาหวานอน ทำไมจิตมันไม่หลง” จิตไม่หลง.. เดินให้มากขึ้น จิต มันเป็นอย่างไร? เหมือนกับนายพรานป่าเขาเดินป่า เขามีมิดเล่มเดียว เขาเข้าป่า สะดวกสบาย น้ำเราก็ไปเอาข้างหน้า ที่ใดมีน้ำก็ดักปั๊บ น้ำมันหยดมาเขาก็กินได้เลย โอ้เรา นะ ใส่กระติกน้ำไปตั้งแต่บ้าน ยังเพื่อไว้อาบน้ำข้างหน้าด้วยนะ พຽງนี้เข้าจะหุงอาหาร ต้องหาบไป ๕ ปี๊บ นี่มันขนเข้าไปไม่หวาดไม่ไหวแล้วมันเดินไม่ออกเลย

ภavanaเริ่มต้นของเราเป็นกันอย่างนี้ ทุกคนเป็น เราก็เป็น พรธษาแรกออกธุดงค์นะ ขนกันจนแบกไม่ไหวนะ จำเป็นไปหมดนะ แต่พอไปจริงๆ แล้วมันใช้จริงหรือเปล่า? ที่เอามาไม่ได้ใช้เลยนะ เอามาแบกมาทุกข์เกือบตาย แทบไม่ได้เลย แต่เวลาจะออกนะ จำเป็นไปหมดนะ

การศึกษา เราศึกษามาแล้ว เวลาพูดถึงวัตถุ เราแบกเราหามาไปเราก็เห็นนะ ว่าเราแบกเราหามาด้วยความโง่ ด้วยความที่ไม่มีประสบการณ์ วิดกกังวลไปหมดว่า จำเป็นต้องใช้ เวลาจิตมันคิดถึงปัญญาของเราที่ศึกษาธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มันแบกหามาด้วยหัวใจนี้แหละ แบกหามาในนามธรรม เราเครียดไปหมดเลย จะเริ่มต้นอย่างไรก็กลัวผิด จะก้าวก็ไม่กล้าก้าว จะนั่งก็ไม่กล้านั่ง นั่งไปแล้วมันก็จะเป็นอย่างไรวาง.. วาง.. วาง.. วาง..

“วางแล้วมันก็ผิคนะสิ ขนาดหาบหามา มันยังทำไม่ได้เลย แล้ววางมันจะถูกอย่างไรนะ”

“วาง” แต่มีสติวางแบบผู้รู้ ไม่ใช่วางแบบคนเชื่อ

เวลาว่าเชื่อสัตย์นะมันดี สัจจะนี่ดีมากนะ แต่เชื่อจนเชื่อนี้มันไม่ดี แต่ถ้าสัจจะละดี เวลาเราเชื่อ เชื่อจนไม่มีใช้ปัญญาเลย ใช้ปัญญาก็กลัวว่ามันจะไม่มีสัตย์ สัตย์นี่นะ มีสัตย์ “มรรคหยาบฆ่ามรรคละเอียด” ถ้าไม่รู้เลยก็จะแก้กิเลสไม่ได้ ทุกคนจะเถียงอย่างนี้ทุกคนนะ “ถ้าไม่รู้เลย จะเกิดปัญญาได้อย่างไรละ ก็ต้องใช้ปัญญาสิ” อันนี้มันเป็นปัญญาหรือเป็นสัญญาละ? นี่เราว่ามันเป็นปัญญาๆ นะ มันหาบหามาจนหลังแอ่น มันยังบอกว่า เป็นปัญญาอยู่หรือ?

“ปัญญา” ปัญญาต้องหาบหามาไหม? คนเขามีปัญญา เขาเกิดในปัจจุบันนี้ เหตุการณ์เฉพาะหน้าเขาแก้ไขของเขาได้ ปัญญามันจัดการได้ทุกเรื่องเลย แต่นี่ปัญญายังไม่เกิดนะ มันจะเกิดเรื่องอย่างนั้นใช้ไหม เราต้องเตรียมทุกอย่างมาหมดนะ นั่นมันสัญญา มันหาบหามาตั้งแต่ต้นนะ มันแบกมานะ นี่ใจว่ามีภูมิรู้ ภูมิมากไป ภูมิมีมานะ มันคาบคับมาหมดเลยนะ คาบปากคับพุงมา แล้วไม่ได้ใช้ด้วย

เวลาจริงๆ สงบมันไม่เป็นสงบอย่างนี้หรอก เวลาจิตสงบมันก็ไม่ใช่ว่าจิตสงบแบบ ภูมิรู้เนี่ย เวลาจิตสงบไปนะ มันงไปหมดเลยนะ “เอ๊ะ เอ๊ะ” แล้วปัญญาถึงเกิดนะ โอ้โฮ.. มันซาบซึ้งนะ แต่กว่าจะซาบซึ้งนะ “มรรคหยาบฆ่ามรรคละเอียด” ถ้าไม่ศึกษาก็ไม่รู้ ไม่ปฏิบัติก็ไม่เข้าใจ แล้วถ้าปฏิบัติแล้วมันก็ไม่ลงสักที เพราะมันกลัวจะผิด กลัวจะพลาดใจ

แต่ถ้าเราตั้งสตินะ คนที่เวลาเขาหลุดนะ เวลาเขาเสียจิตไปนะ เพราะเขาตกใจ แล้วเพราะเขามีกรรมของเขา เวลาเขามีกรรมของเขานะ ถ้าจิตเขาถูบลง ถ้ามีสติมันถูบนวด ไขนวดก็แล้วแต่ ถ้าเขาไปเห็นผีเห็นนาง เห็นสิ่งที่น่ากลัวแล้วตกใจจนขาดสติ จนหลุดไป นั่นก็เวรกรรมของเขา แต่ถ้าเรามีสตินะ เวลาเราถูบลงไปนะ เราจะไปรู้เห็นสิ่งใดนะ มันก็น่ากลัว เห็นใหม่ๆ นี่มันน่ากลัว มันขนพองสยองเกล้าทั้งนั้นนะ

แต่ถ้าเราตั้งสติไว้เนะ สิ่งที่น่ากลัวๆ เห็นใหม่ คูลี ไฟนี่นะ มันเผาผลาญทุกอย่าง ไปหมดเลย แต่ทางวิชาการ ทางการทำอุตสาหกรรมนะ ไฟนี่เขาเอาไว้ใช้ประโยชน์ ทั้งนั้นนะ เขาควบคุมอุณหภูมิของเขา การหลอม การทำอุตสาหกรรมต่างๆ เขาต้องใช้ เพื่อประโยชน์ของเขาทั้งนั้นนะ ทำไมเขาใช้เพื่อประโยชน์ของเขาได้ละ แต่ถ้าเราเข้าไป เจอสิ่งนั้นมันเป็นความตกใจน่ากลัว มันก็เหมือนกับไฟ แต่ถ้าเราเข้าไปแล้วเราใช้ปัญญา นะ เราดูแลรักษาแล้วเราใช้ปัญญาของเราใคร่ครวญนะ จากสิ่งที่น่าตกใจ สิ่งที่น่ากลัวนะ มันก็เป็นการฝึกหัดปัญญา “ฮือ.. มันใช้ประโยชน์ได้ มันแก้ไขได้ มันดูแลได้ มันรักษา ได้” มันก็เป็นผลประโยชน์กับเราหมด เห็นไหม

จากสิ่งที่น่ากลัว ถ้ามีสติ มีประสบการณ์ มีต่างๆ มันไม่ใช่ที่น่ากลัวหรอก ไปเห็น กาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรม มันไม่ใช่ผี ไม่ใช่เปรตหรอก มันเห็นสังขาร “กาย เวทนา จิต ธรรม” สังขาร อริยสังขาร การวิปัสสนา สติปัฏฐาน ๔ มันเกิดอย่างใด มันพิจารณาอย่างใด มันแก้ไขอย่างใด

แต่เราไปเหมารวมไป เหมารวมว่าไปเจอซากศพเฟะๆ เน่าๆ เปื่อยๆ มันคือผี เวลา ฝันนะฮะ.. เห็นผีตาตลนเลยนะ ฝันมันเป็นผี เขาทำมาให้เห็นอย่างนั้น จิตวิญญาณเขตก ทุกข์ได้ยาก เขาทำให้เห็นอย่างนั้น มาขอส่วนบุญ ขอให้เราอุทิศส่วนกุศลให้เขา ถ้ามัน

เป็นเวรเป็นกรรมต่อกัน แต่เวลาเราเห็นนะ ถ้าเราไปเห็นผีเห็นนางอย่างนั้นมันไม่ใช่
 ล้างจะ ไม่ใช่อริยสัจ มันไม่ใช่สติปัญญา ๔

ถ้ามันเป็นสติปัญญา ๔ เวลามันเห็นขึ้นมาเราเป็นคนเห็น เราเป็นคนเห็นกายเรา
 เอง เราเป็นคนเห็นเวทนาเราเอง เราเป็นคนเห็นจิตเราเอง เราไปเห็นธรรมารมณ์ในใจเรา
 เอง ถ้าเราไปเห็นผีเห็นนาง มันคนละจิตคนละดวง คนเรามันจะไปแก้ไขใคร แต่มัน
 ส่งออกไปนูนนะ

แต่ถ้ามันเห็นกายของเรา เห็นเรา เห็นกายของเรา เห็นกายของเราเพราะจิตมัน
 สงบ เห็นกายของเราเห็นเป็นโครงกระดูก เห็นเป็นต่างๆ เห็นแล้วให้วิปัสสนาให้มันเป็น
 ปฏิภาณ สิ่งที่เป็นปฏิภาณ สิ่งที่ไม่ใช่ของน่ารัก ร่างกายไม่ใช่ของน่ารัก ร่างกายนี้เป็นสิ่งที่จิต
 อาศัย มันเป็นเรือนร่างให้จิตอาศัยในร่างกายนี้ ร่างกายอาศัยเรือนร่างนี้มันก็ว่ามันเป็น
 ของมัน มันก็ยึดของมัน เวลาจะเป็นจะตาย เวลาสละมัน มันก็ทุกข์มันก็ยากของมัน

แต่ถ้ามันรู้จริงของมัน เราอาศัยกัน มันเป็นธาตุ จากไข่ของแม่ ธาตุ ๔ ดิน น้ำ ลม
 ไฟ ของแม่ มันมีเซลล์คือสิ่งมีชีวิต เวลาสเปิร์มของพ่อ ปฏิสนธิของจิตมันหยั่งลง นี่มัน
 เป็นสิ่งมีชีวิตที่ต่อเนื่อง เป็นอีกจิตดวงหนึ่งเกิดขึ้นมาเป็นทารก เป็นคนๆ หนึ่งอยู่ใน
 ครรภ์แล้วเจริญเติบโตมา ๙ เดือน แล้วก็คลอดออกมาเป็นทารก แล้วก็เกิดมาเติบโตมา
 เป็นเราอยู่นี้ แล้วจิตใจมันก็ว่า “เป็นมันๆ” เวลามันจะตาย มันต้องตาย มันจะต้องทิ้งร่าง
 ไป โอ้โฮ.. มันโศกเศร้า โอ้ย มันอาลัยอาวรณ์ไปหมดนะ!

เพราะมันเกิดสังโยชน์ร้อยรัด แต่ในสังขารเรื่องนี้เป็นความจริง นี่ผลของวิภูษะ
 นะ นี่เรื่องจริงๆ ตามสมมุติหมดคนะ “เรื่องจริง” แต่ธรรมะมันละเอียดไปกว่านั้น “เรื่อง
 จริง” เอาเรื่องจริงมาวิเคราะห์ด้วยจิตของเราว่า “วิภูษะมันเป็นอย่างนี้ วนเวียนกันอยู่
 อย่างนี้” แล้วผลที่มันวิภูษะที่มันหลุดออกไปจากวิภูษะ มันมีอะไรเป็นเครื่องหมายเป็น
 เครื่องดำเนิน” มันก็มีสติ มีปัญญา มันมีสติ มันจะสงบของมัน มันจับของมัน นี่มัน
 พิจารณาของมันไปนะ มันถอดมันถอนใจ สิ่งที่มันเกิดมันตายเรื่องจริงทั้งนั้นนะ

ที่ว่าเป็นวิทยาศาสตร์ๆ วิทยาศาสตร์เป็นความจริงๆ นะ...ใช่ มันเป็นความจริง แต่
 มันสมมุตินะ จริงตามสมมุติคือชั่วคราว คือชั่วอายุขัย คือชั่ววงรอบของมัน วงรอบของ

มันเป็นแบบนี้ จริงอย่างนี้ก็จริงๆ ของมันอย่างนี้ แล้วมันก็วงรอบอย่างนี้ เราก็จะมาเป็นวงรอบอย่างนี้ๆ ตลอดไป

แต่เพราะเราเห็นภัยในวัฏสงสาร เพราะวงรอบหนึ่ง เกิดหนึ่ง ดายหนึ่ง วัฏฏะหนึ่ง ไปหนึ่งอย่างนี้ แต่เพราะเรามีวิมุตติภาวะ แล้วเรามีศรัทธามีความเชื่อ เราถึงบวชมาเป็นนักรบต นักบวช เป็นนักรบจะสู้กับกิเลสในใจของตัวเอง การชนะตนเอง เป็นผลที่ประเสริฐที่สุด พุทธศาสนาให้อาชนะตนเอง ข่มใจนี้ให้มันสงบระงับ แล้วพอข่มใจนี้ให้สงบระงับแล้ว การฆ่ากิเลสประเสริฐที่สุด

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ให้เบียดเบียนใคร ไม่ให้ทำร้ายใคร ไม่ต่อเสียด ไม่พูดจาเพื่อเจ้อ ไม่พูดจาอุแหย่ตะแคงร้าย...ไม่ให้ทำทั้งนั้นเลย! แต่การฆ่าที่ประเสริฐที่สุดคือการฆ่ากิเลส พระพุทธเจ้าอนุโมทนา ถ้าใครฆ่ากิเลสได้พระพุทธเจ้าสาธุ! สาธุนะ! อนุโมทนากับบุคคลคนนั้น บุคคลคนนั้นรู้จริงเห็นจริง พ้นจากกิเลสได้ตามความเป็นจริง

ถ้ามีภูมิรู้ มันมีภูมิจริงๆ ไม่ใช่อมฤต ถ้าอมฤตมันพูดเหนือพูดได้ไม่ถูกสักอย่าง เหลียวซ้ายก็ผิด เหลียวขวาก็ผิด เดินไปข้างหน้าก็ผิด ถอยหลังก็ผิด เพราะมันอมฤตมันไม่มีภูมิ แต่รู้ณะ รู้ธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

แต่ถ้าเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา สัจจะมันเกิดขึ้นมาจากเรา แล้วงานอย่างนี้ คุณงานทางโลก เขาต้องใช้ชั่วชีวิตของเขาแล้วทำแล้วทำเล่าไม่มีวันสิ้นสุด ไม่มีวันจบแต่งงานของเราเราทำนี่จบได้นะ ถ้ามันทำถึงที่สุด

หลวงตาท่านบอกว่าท่านเป็นคนว่างงาน ไม่มีงานในหัวใจ สิ่งที่เกิดขึ้นในใจคือการกิน การอยู่นี้เป็นกิริยาเฉยๆ การกิน การอยู่ ก็เพื่อดำรงชีวิตให้ธาตุขันธ์มีอาหารเข้าไปหล่อเลี้ยงเพื่อสืบต่อชีวิตนี้ รอวันเวลาถึงที่สุดของมัน ไม่มีอะไรวิตกกังวล

แต่ของเรานะ พระพุทธรูปเหมือนคนบ้าจะเข้าป่า กับพรานป่ามันจะเข้าป่า เขามีคึดเล่มเดียนะ เขาดำรงชีวิตในป่าก็ได้ เขาทำสิ่งใดเขารักษาชีวิตของเขาได้สะดวกสบาย

ไอ้ของเรานี้จนจนเต็มไปหมดเลยนะ แล้วปามันก็ไม่มีถนนหนทางใช้ไหม มันก็ต้องเดินไปใช้ไหม เราก็หอบพะรุงพะรังไปหมดเลย

อมฤตนั้นมันแบกไปจนเกือบตาย แต่ถ้าเขามีภูมิจริง เขามีภูมิตามความเป็นจริงนะ เขาเหมือนนายพรานป่า เขาไปด้วยความสะดวกสบายของเขา นี่เราประพฤติปฏิบัติให้เปรียบเทียบหัวใจของเรา ให้หัวใจมันคัดเลือก คัดแยก ควรทำอย่างไรให้เป็นประโยชน์กับใจของเรา ควรทำอย่างไรให้จิตใจของเราได้สมบัติ ได้สมบัตินะ

เวลาทางโลกเขาทำบุญกุศลกัน เขาอุทิศส่วนกุศลให้กับเจ้ากรรมนายเวร ให้กับครูบาอาจารย์ ให้กับปู่ย่าตายาย เขาพยายามฝากฝังกันไป แต่ถ้าเราประพฤติปฏิบัติมันเป็นสมบัติของใจ ใจรับรู้ไง เราเอาไปเอง เราสัมผัสเอง เป็นปัจจัยตั้ง เป็นสันติภูมิโก

ฉะนั้น ครูบาอาจารย์ของเราเป็นพระอรหันต์แล้วนะ เราระลึกถึงท่าน ทำบุญเพื่อบุญของเราไง อุทิศส่วนกุศลให้พระอรหันต์นะ ท่านเต็มแล้วนะ แต่เราระลึกถึงบุญคุณของท่านที่มีต่อเรา เราทำก็เพื่อเรานั้นนะ เราเอาท่านเป็นเหตุต่างหากละ ไม่ใช่ทำเพื่อท่านทำเพื่อเรา พระอรหันต์ไม่บกพร่องแล้ว พระอรหันต์เต็มเปี่ยมแล้ว ไม่มีสิ่งใดบกพร่องสิ่งที่ไม่บกพร่อง น้ำเต็มแก้ว เทไม่ล่งหกรอก เรานี้มันพร่องอยู่ เราทำสิ่งใดให้มันเต็มอิมเต็มพอ ให้มันเต็มขึ้นมา มันจะได้ไม่พร่องอีก

แต่เราก็อาศัยครูบาอาจารย์เป็นที่พึ่ง เราอาศัยครูบาอาจารย์นะ อ่างเหตุนั้นทำบุญกุศล...ใช่

แต่ถ้าทำเพื่อท่าน...ไม่ใช่ ไม่ใช่

ฉะนั้น ในการประพฤติปฏิบัติ เราก็อำนาจเรา ทำเพื่อหัวใจของเรา ทำเพื่อประโยชน์กับเรานะ ในใจของเรานี้มันว่าแห่ว มันไม่มีที่ไป เขาอุทิศส่วนกุศลกัน เขาทำฝากกันไป แต่เรามีสติปัญญา เราจะทำของเราเอง เราจะหาเพื่อหัวใจของเรา เราจะถมให้หัวใจนี้เต็ม ให้มันเกิดคุณภาวะ ให้มันเป็นความจริงของเราเอง